

Majstri
ľudovej
tvorby

Košikárka ERIKA RUDÍKOVÁ hovorí, že jej život plynie a odvíja sa od toho, čo príde. Nestázuje sa.

MATERIÁL, KTORÝ NEDÁ POKOJ

Odhodlaná pliesť

Je to fascinujúce. **ERIKA RUDÍKOVÁ** z Očovej košíkárstvom a košíkmi žije. Pre laika je košík ako košík, kým nestretne lektorku Ústredia ľudovej umeleckej výroby...

Ľudia vraj už nechcú len také obyčajné koše. Zvyčajne túžia po nejakom inom, než majú všetci ostatní. Bavia ich rôzne výplety, farby... Čím rozmanitejšia ponuka, tým lepšie. Trh zaplavujú koše z Poľska. Cenovo sa im konkurovať nedá. Zaujať však môže všetko, čo poľskí výrobcovia nemajú. Tie ich sú podobné našim, ale masová výroba vyžaduje prispôbiť technologický postup a to, čo nie je nevyhnutne nutné, vynechať. Žiaľ, kolapsom remesiel

a výrobných družstiev sme prišli o mnoho dlhé roky fungujúcich výrobných postupov a zručností, ktoré ľudia bežne zvládali. Stratili sme veľa a remeslá nám zostávajú ako-tak zachované vďaka nadšencom, ako je trebárs košíkárka Erika Rudíková. Svojou hlavnou prácou – programovaním, si zarába aj na košíkársky koníček.

Na začiatku bol korbáč

„V Očovej žijeme takmer tri desaťročia. Pôvodne som zo Zvolena.

Tam som chodila aj na základnú školu a gymnázium. Potom som odišla do Bratislavy na elektrotechnickú fakultu so zameraním na umelú inteligenciu.“ Dnes Eriku živí najmä programovanie. Je

Kukaňa pre slepochy alebo kačičky na znášanie vajec.

softvérová vývojárka. Ako sa dá od tejto profesie dostať ku košíkárstvu? „Lahko. Programovanie ma zaujíma od strednej školy. Robila som z neho korešpondenčný seminár. V tom čase nebol internet. Úlohy nám chodili klasickou poštou. Vyriešili sme ich a poslali naspäť. Tridsať najlepších odišlo na programátorské sústredenie. Bolo v ňom dvadsaťšesť najlepších chlapcov a štyri prvé dievčatá, podľa poradia. Dievčatá nepatrili medzi programátorskú špičku, ale už v tom čase sa to organizátori snažili vyvážiť. Dostala som sa medzi tie štyri.“

Na osudovom sústreďení stretla profesora Ondreja Demáčka. „Učil na Gymnáziu Jozefa Hronca v Bratislave informatiku. Na sústreďení pred Veľkou nocou pletol korbáče. Nepotreboval sa pozeráť, čo robí, len podvedome pletol a vysvetľoval. To ma zaujalo,“ spomína. „Vraj to tak robil vždy pred šibačkou, aj počas vyučovania na gymnáziu.“

Vzorovaný demižón.

Asymetrický koš s pevnou rúčkou. Dierkatý výplet má pôvod v Írsku.

Otvorený francúzsky koš.

Je to intenzívne

Ondrej Demáček vyrobil stovky korbáčov, ktoré vždy rozdal. „Na sústreďení ma ich naučil plietť. Ten materiál ma odvtedy fascinuje a nedá mi pokoj. Korbáče pletiem od sedemnástich rokov. Keď rodičia videli, že ma to baví, kúpili mi knižku manželov Churých Inšpirácie z prútia. Napriek tomu, že som sa snažila, ďaleko som s ňou nezašla. Urobila som síce

dno, ale ďalej som si neporadila. V tom čase neboli kurzy, kde by mi pomohli, tak som to nechala tak a zostala som pri korbáčoch. Neskôr som mala rodinu, deti.“

Na štyridsiatku jej manžel kúpil ďalšiu knihu od Petra Jurigu a kolektívu Košíkárstvo – Premeny vrbového prútia. „Tá je podrobná. Je tam pletenie krok po kroku, žiadny nie je vynechaný. Podľa nej sa už dá vyrobiť koš. Trvá to veľmi dlho. Musíte postup kontrolovať a porovnávať s fotkami, či je všetko naozaj tak, ako má byť. To sa mi už podarilo. Vyrobila som prvý koš a hľadala niekoho, kto ešte na Slovensku robí košíkárske kurzy.“

Nebolo takých veľa. Natrafila na Dušana Bafrnca. „Bola som u neho v Mašekovom mlyne, ale aj u Janka Zemana na Myjave, Petra Jurigu v Bratislave a ďalších. Potom sa mi otvorili obzory. Dodnes chodievam k Danke Ptáčkovej na Moravu. Je jedna z posledných vyštudovaných košíkárk. Kedysi boli na to školy. Tie skončili po druhej svetovej vojne po nástupe plastov, keď remeslo náhle upadlo. U Danky sa dá pri každej návšteve naučiť →

Stáčaná misa, ktorú sa naučila v Belgicku.

→ niečo nové. Veľa som sa naučila aj z internetu. Je tam kopa inšpirácie. Našla som trebárs stáčanú misu, zistila som, kto ju robil, a pani košíkárka Lieve Lieckens z Belgicka zhodou náhod takisto robila kurzy. Bola ochotná, vedela po anglicky. To bol môj prvý trojdňový zahraničný kurz. Uplietla som tri zaujímavé výrobky. Tak sa mi to postupne nabaľovalo.“

Uprostred Anglicka organizuje Eddie Glew každý druhý rok veľký košíkársky festival. „Kurzy ponúka dvanásť lektorov pre deväť účastníkov. Na jednom mieste je stovka ľudí s rovnakým záujmom a nie sú to začiatočníci. Je to celosvetové stretnutie. Dá sa tam bývať pod stanom na lúke, kde festival prebieha. Je to päť dní v čisto košíkárskom prostredí. Cez deň workshopy a večer príjemné debaty. K dispozícii je zadarmo knižnica. Jeden večer tancujeme škótske tance. Je to intenzívne. Bola som tam už dvakrát. Je to nielen finančne náročné, ale aj zohnať lístok je peklo. Stanovia dátum a čas, keď začnú predávať vstupenky. Predaj spustia o dvanástej hodine a desať minút nato je vypredané. Treba byť rýchly s počítačom. Nikto nemá prednosť.“ Našťastie Erika je programátorka. Mnohým Angličanom sa stalo, že si lístok síce rezervovali, ale banka nestihla realizovať platbu, a tak on prišli

Košikárstvo

Aj toto remeslo je jedno z najstarších na svete. Ťažko povedať, kto a kedy presne začal zaplatať prvé prúty. Bolo to isto v praveku. Košíkárstvo vzniklo z praktickej potreby uchovávať, prenášať a triediť rôzne druhy materiálov a rozvíjalo sa nezávisle v mnohých kultúrach sveta.

Archeologické nálezy potvrdzujú, že existovalo už pred viac ako 10-tisíc rokmi. V Mezopotámii, Egypte, na Blízkom východe, ale aj v Severnej Amerike našli odtlačky pletených predmetov v hline, prípadne zvyšky košov a pletených rohoží. Na ich výrobu využívali to, čo mali práve poruke: trstinu, prúty, trávy, palmy, bambus, konope, lišajníky, kôru či korene.

V starom Egypte malo košíkárstvo významné miesto v každodennom živote i v pohrebných rituáloch. Zachovali sa koše s obilím v hrobkách. V Mezopotámii používali koše na obchod, zber a skladovanie potravín. V starom Grécku a Ríme zažívalo toto remeslo ďalší rozkvet a dostalo výrazný estetický rozmer. Ľudia používali koše aj pri slávnostiach a obradoch.

Zaujímavý bol jeho vývoj trebárs v Afrike, kde mal každý kmeň vlastný štýl a techniku. Aj tam vyrábali koše na denné použitie aj ako umelecké

v prospech iných. Erikina banka to vraj stíha v pohode.

Celosvetové remeslo

V Európe a po svete je niekoľko

podobných podujatí. „Bola som v Španielsku, Nemecku na kurze Çorentina Laval, s ÚTUV-om v rámci programu Erasmus+ vo Francúzsku u François Desplan-

chesa. Rozdiely v technike pletenia košíkov sú obrovské,“ vysvetľuje. Nie je košík ako košík. Vraj to je tým, aké je košíkárstvo staré a rozšírené. Každý si ho zdokona-

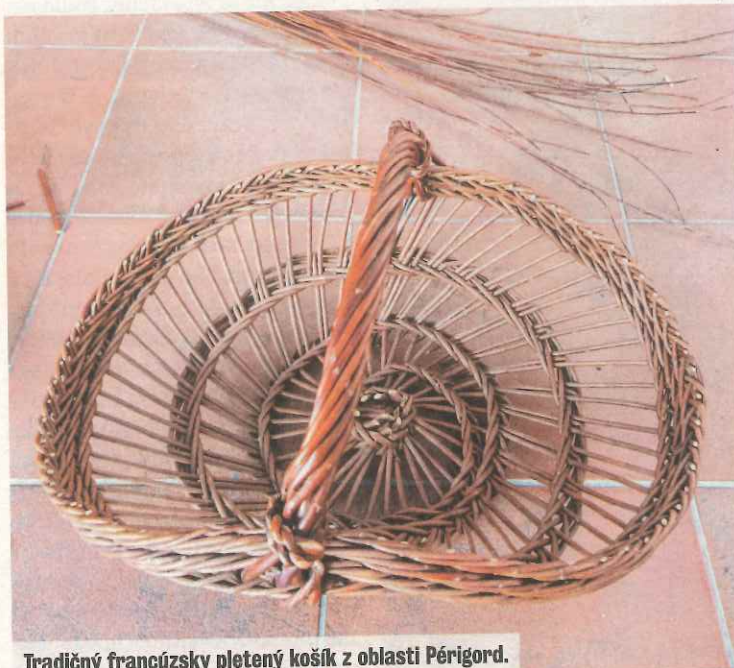

Francúzska tácka s paličkovým zviazaným dnom.

predmety. V Číne a Japonsku používali na ich výrobu bambus a iné rýchlorastúce rastliny. Domorodé kultúry Severnej Ameriky, napríklad Hopiovia a Navahovia vytvárali nádherné koše s geometrickými vzormi, často so symbolickým významom.

V obdobiach stredoveku a novoveku v Európe pretrvalo ako dôležité remeslo. Rozvíjalo sa v súvislosti so zberom poľnohospodárskych plodín a s obchodom. V stredovekej Európe začali pestovať prútie, trebárs vrbové, cielene na košíkárské účely. V 19. storočí malo košíkárstvo zásadný význam pri rozvoji techniky a priemyslu. Doba napredovala, ale výrobky bolo treba efektívne ukladať a prevážať. K tomu prispeli aj pletené koše.

V 20. storočí tradičné košíkárstvo s použitím prírodných materiálov vytlačili plastové a kovové nádoby. Dnes zažíva renesanciu ako remeslo a umenie, najmä v rámci ekologického myslenia, folklóru a dizajnu.

Tradičný francúzsky pletený košík z oblasti Périgord.

Slovenská klasika na úrodu zo slovenských polí, záhrad a sádov.

„Na Slovensku košíkári používali okrem najznámejšej vrby, z ktorej robím, aj liesku, borovicové a smrekové koreňky, ihličie, slamu, páľku, sitinu... Kolegovia robia stáčanou technikou aj misky zo skorocelu a z levandule. To sme len na Slovensku. Vo svete je bežný

Poschodové
křídlo
Vrch je
určený pro
větší vtáky
spodok pro
menší.

**Poschodové
krmidlo.
Vrch je
určený pre
väčšie vtáky,
spodok pre
menšie.**

Jednoduchá ozdobná ošatka

Voľná tvorba. Tácka s niekoľkými spôsobmi výplne dna z materiálov, ktoré zvýšili po trojdňovom kurze.

„Okrem toho máme jednoduchým spôsobom vypletané steny bez variácií, ktoré sme nepotrebovali. Naše koše majú zvyčajne rúčky či uši trebárs z ohnutého lieskového prútia. Jeden spôsob výroby je, že kôš má dno a steny.

Ďalší spôsob je rámový kôš bez dna, ako je trebárs ošatka. Má rám, má rebrá, ale nemá dno. Treťouťí spôsob je špirálové pletenie slamených ošatiek. Slamu točíme a zväzujeme.“

U nás je to tak. Angličania majú trochu iný spôsob, ako usadzovať stojáky do dna či ako vypletať steny košov. Francúzi majú zasa iné spôsoby. Tradične používajú rámové dno, na ktoré viažu stojáky. Vpletanie, naväzovanie... Hotová veda. „Vo svete existujú aj špecifické koše, trebárs vo francúzskej oblasti Périgord. Je to jedna špirála oddolá nahor. Sú krásne,“ vyznáva sa košíkárka Erika Rudíková.

TEXT A FOTO:
VLADIMÍR KAMPE

- NM2502946/1

PETR SPÁLENÝ

TOUR 2025

HOST: MILUŠKA VOBORNÍKOVÁ

& APOLLO BAND

8.10.2025
KOŠICE

HISTORICKÁ RADNICA

9.10.2025
MARTIN

SALA STROJAR

VSTUPENKY:
WWW.TICKETPORTAL.SK
INFO: WWW.SHOW-TIME.SK

21.10.2025
TRENČÍN

22.10.2025

B.BYSTRICA

23.10.2025
BRATISLAVA
narodeninový koncert 82

VSTUPENKY: ticketportal
INFO: WWW.SHOW-TIME.SK

22.11.2025
PREŠOV

23.11.2025

ŽILINA

VEČER S

Václav

NECKÁŘOM

